

József Attila Salgótarjánban

Ismerek egy idős salgótarjáni embert, Sanyi bácsit. Aki eredetileg nem salgótarjáni volt, aztán tarjáni lett.

Alacsony termetű, vidám tekintetű öregúr. Csak a bajusza szomorú az orra alatt. Kezében botot tart, szinte állandó jelleggel, annak segítségével tesz naponta több kilométeres sétákat Salgótarján fő- és mellékutcain, meredek lejtőin.

És séta közben verseket mormol, József Attila-sorokat.

Ezeket, többek között:

„Roskad a kásás hó, cseperészget a bádogeresz már,
elfeketült kupacokban a jég elalél, tovatűnik,
buggyan a lé...”

És ezeket:

„Mért legyek én tisztességes? Kiterítenek úgyis!
Mért ne legyek tisztességes! Kiterítenek úgyis.”

A költeményeket pontosan, hibátlanul mondja, fejből tudja, s nagyon szereti őket.

És egyáltalán nem zavarja, hogy az utcán mondja, s nem otthon. József Attilával ő az utcán is otthon van.

*

József Attila és Salgótarján – ez így bizony fura társítás, fura szókapcsolat. Olyannyira, hogy talán nem is létezik.

Tudjuk, és „létezik”,

hogyan

Móricz Zsigmond többször is járt, és hosszabb ideig tartózkodott Salgótarjánban, és az is,

hogyan

Radnóti Miklós feleségével, Fannyval vonaton keresztül utazott Salgótarjánon, felvidéki rokonokat látogatva és a családi gyökereket kutatva, és az is olvasható,

hogyan

Márai Sándor, Kassára utazva, gépéről letekintett Salgótarjánra, miközben az emberi lét értelméről és mulandóságáról elmélkedett,

no, de,

József Attila? Ő, hogyan kerül a képbe? Ő aztán nem, vagy nemigen! Arról ugyanis senki nem hallott, nem olvashatott, hogy ő és Salgótarján...

Ez így élt egészen a legutóbbi időig, akkor viszont...

Akkor viszont, néhány évvel ezelőtt...

egy volt bányászfeleség határozottan állította, hogy találkozott a Salgótarjánban tartózkodó József Attilával. A Forgách Antalról elnevezett bányatelep egyik lakásában, az övékben, a sajátjukében.

Elmondása szerint József Attila sápadt fiatalember volt, sovány és alacsony termetű. Sötét zakót viselt, mellet közepén nyakkendő lógott.

A bányászasszony szemében a sötét zakós, nyakkendő József Attila előkelő úriembernek tűnt, olyannak, aki nem egészen közéjük való.

Hogy a személy nem más, hanem József Attila volt, azt abból tudta meg az egykori bányászfeleség, hogy az bemutatkozott, megmondta a nevét.

Arról azonban, hogy József Attila mi célból járt a salgótarjáni Forgách-bányatelepen, az egykori bányászfeleség nem tudott felvilágosítást adni.

Ennyit mondott: Nem egyedül jött, volt vele valaki.

S még hozzátette az egykori bányászfeleség, hogy amikor a két személy kilépett a kolóniai lakásból, már sötétedett. A Forgách-telepi kis házakra rátelepedett a köd. Belepte a vidéket, a lombjukat hullató fákat. Aztán minden elcsendesedett.

Ősz lehetett.

Hogy mikor, melyik évben volt az a bizonyos ősz, azt hiszem, az örökre titok marad.

A többi titokkal együtt.

*

Nővére, Etus 2004-ben hunyt el. 102 évet élt.

Őt 32 évesen temették el. Először Balatonszárszón, utána a Kerepesi temetőben többször is.

„Attila, jaj a véget elsiettek,

Behódoltál a roppant űrhidegnek”.

E sorokat 1962 végén, József Attila halálának 25-ik évfordulóján vetette papírra a 25 éves Baranyi Ferenc.

Fülemben csengenek azóta is ezek a sorok, ma is szíven ütnek.

Nem tudom egészen bizonyosan, miért.

*

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem tanszékvezető tanára, az irodalomtudós Bóka László, aki Radnóti mellett József Attilát is személyesen ismerte (s felettebb tisztelte), közel félévszázaddal ezelőtt ezekkel a szavakkal bocsátotta útjára tanítványait, a jövő tanárait, irodalmárait:

„József Attilára pedig különös gonddal figyeljenek, és ügyeljenek. Tőle tanuljanak, mert tőle tanulhatnak.

Ő a példa, ő az etalon, a hiteles mérték. Kolosszálisat alkotott a magyar líra területén. Talán ma még fel sem lehet mérni, mekkorát.

Az elkövetkezendő évtizedekben (évszázadokban) nem hiszem, hogy bárki is felülmúlná őt. Az nagyon nehéz feladat lenne.”

Mit mondhatunk erre, ezekre az „intelmekre” József Attila 100-dik születésnapján?